

יום ג', כ"ב בתמוז תשס"ו (18 ביולי)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בין מקרא לציונות [המשך המאמר מאתמול]:

השמות היו על כן אבן פינה בבינוי האומה (nation building).

בין השמות החדשים בלט חלקם של השמות ששאבו את השראתם מן המקרא. אמנם כבר מראשית ההתיישבות החדשה בארץ-ישראל היה המקרא המקור החשוב ביותר לשמות היישובים העבריים בארץ, אבל עם הקמת המדינה גדל חלקם של השמות המקראיים בכלל השמות. הדבר קשור בוודאי לאווירה ששררה בארץ, כפי שניתן להתרשם מהדברים שכתב **ישעיהו פרס** בפתיחה לאנציקלופדיה הטופוגרפית-היסטורית שחיבר: 'גלויות יהודה וישראל השכיחו מלב העם את רוב השמות, שהיו בודאי שגורים בפי אבותינו בשבתם לבטח בארץ איש תחת גפנו ותחת תאנתו. ועכשיו, כשאנו מניחים בה מחדש את יסודות חיינו הלאומיים-המדיניים, שומה עלינו לחדש את ימינו כקדם ו"ליהד" את מפת הארץ'.

השאיפה להחיות את השמות שהיו 'שגורים בפי אבותינו' הנביחה את המקרא על מפת הארץ בלשונו, בתכנון וברעיונותיו. השמות קישרו בין הממשות הגאוגרפית-יישובית לבין העבר המקראי, וקיומם על המפה היה הצהרה: לא עוד חיים בגלות אלא תחייה מדינית ותרבותית במרחב שבו ידע ישראל בעבר חיים לאומיים עצמאיים, ושבו פעלו מנהיגיו, נביאיו, הוגיו ומשורריו. לא עוד 'פלשתינה (א"י)', הכוללת ישות ערבית, אלא 'מדינת ישראל', שישותה עברית. (! מג)

שמות היישובים זכו להתעניינות מחקרית מבחינה גאוגרפית-היסטורית, ארכאולוגית ולשונית, אך למרבית הפליאה נדחק ההיבט המקראי לקרן זוית, אולי משום שהוא נתפס כמובן מאליו. ההתייחסות אליו מתבטאת לרוב בהיגדים כלליים על חשיבות המקרא כמקור לשמות יישובים ובהפניה למקור המקראי של שמו של יישוב זה או אחר. לא נחקרו מגמות אידאולוגיות בשמות המקראיים כמכלול, וממילא לא ניתנה הדעת להקשרים הספרותיים וההגותיים במקרא שמהם נלקחו השמות.

בחיבור זה [ממשיך המחבר מג], ענייני בקשרים רעיוניים בין שמות יישובים לאור אופיים של הכתובים שמהם נשאבו. טענתי היסודית היא שבין מגוון השיקולים והדעות שהנחו את מתן השמות משתקפת תפיסה הרואה את המרחב הלאומי כנחלת שבטי ישראל מקדם. בדיקת גילויי התופעה וניתוח היבטיה הרעיוניים מעלים שהשמות המקראיים השבטיים היו תרגום מרחבי-חברתי של האידאולוגיה הציונית על שורשיו של העם היהודי ועל זכותו על ארצו.

קשה לדעת באופן מדויק מה היו שיקולי ועדת השמות הממשלתית בבחירתה בשמות מסוימים ובפסילת אחרים, מאחר שהפרוטוקולים של ישיבות הוועדה אינם פתוחים לעיון הציבור. ניתן ללמוד על משמעות השמות לדעת חברי הוועדה מהערות הפזורות ב'רשומות': ילקוט הפרסומים, מהמידע המצוי באטלס 'חמישים שנות התיישבות: אטלס שמות היישובים והמקומות בישראל', שנערך על ידי **חנה ביתן**, מזכירת ועדת השמות הממשלתית, וכן מההסברים בחיבורו המונומנטלי של **זאב וילנאי**, שהיה חבר ועדת השמות. [http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=9153]

"קומה אלוקים, שופטה הארץ, כי אתה תנחל בכל הגוים." [תהלים פ"ב 8]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שלישי** בשבת

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל